

8. Obsah

1. Úvod	3
2. Spektra a energetické hladiny atomů (P. Jandera)	6
2.1. Podstata atomových spekter	6
2.2. Energetické hladiny atomu vodíku a spektrum vodíku	7
2.3. Vlnová mechanika a kvantová čísla elektronů	10
2.4. Spin - orbitální interakce	14
2.5. Energetické hladiny atomů s více elektrony.	15
2.5.1. Russelovo-Saundersovo schéma	15
2.5.2. jj schéma	17
2.6. Spektroskopické termy a jejich symbolika, multiplicita termů	18
2.7. Výběrová pravidla a dovolené přechody ve spektrech	22
2.8. Spektra některých jednoduchých atomů	23
2.8.1. Spektrum atomu vodíku	23
2.8.2. Spektra atomů alkalických kovů	25
2.8.3. Spektrum atomu helia	26
2.9. Energetické hladiny a spektra atomů v přítomnosti magnetického pole. Normální a anomální Zeemanův jev	28
2.10. Velmi jemné štěpení spektrálních čar	31
2.11. Šířka spektrální čáry	32
2.12. Intenzita spektrálních čar	34
3. Optická atomová spektroskopie (T. Černohorský)	35
3.1. Úvod	35
3.1.1. Pravděpodobnost emise a absorpce.	36
3.1.2. Intenzita emise a absorpce monochromatického záření	36
3.1.3. Absorpce záření materiály a prostředím spektrometru v optické spektrometrii	39
3.2. Atomová absorpční spektrometrie	40
3.2.1. Instrumentace v AAS	40
3.2.1.1. Zdroje primárního záření	41
3.2.1.1.1. Výbojky s dutou katodou.	41
3.2.1.1.2. Bezelektrodové výbojky	42
3.2.1.1.3. Superlampy	43
3.2.1.2. Optický systém	45
3.2.1.3. Atomizátor	46
3.2.1.4. Detektor	46
3.2.1.5. Optické uspořádání spektrometrů	47
3.2.2. Specifická a nespecifická absorpce záření.	49
3.2.2.1. Korekce pozadí	49

3.2.2.2. Korekce pozadí pomocí zdroje kontinuálního záření	50
3.2.2.3. Korekce pozadí využívající Zeemanova jevu	52
3.2.2.4. Korekce pozadí využívající samozvratu čáry (Smith - Hieftje)	55
3.2.3. Zpracování signálu - modulace záření.	56
3.2.4. Rozdělení metod atomové absorpční spektrometrie	57
3.2.4.1. AAS s atomizací v plameni - plamenová AAS (FA AAS - Flame Atomization AAS)	57
3.2.4.1.1. Základní pochody při atomizaci v plameni	61
3.2.4.2. AAS s elektrotermickou atomizací	62
3.2.4.2.1. Konstrukce a používané materiály elektrotermických atomizátorů (ETA)	62
3.2.4.2.2. Dávkování vzorku do ETA	67
3.2.4.2.3. Teplotní program v ETA	69
3.2.4.2.4. Popis atomizace v ETA	71
3.2.4.2.5. Teplota atomizátoru	74
3.2.4.3.1. Spektrální interference	77
3.2.4.3.2. Nespektrální interference	78
3.2.4.3.3. Identifikace nespektrálních interferencí	81
3.2.4.4. Modifikátory matrice	81
3.2.4.5. Generování těkavých sloučenin v AAS	83
3.2.4.5.1. Generování těkavých hydridů - hydridová AAS	83
3.2.4.5.1.1. Metody generování hydridu	84
3.2.4.5.1.2. Transport hydridu	86
3.2.4.5.1.3. Kolekce hydridu	87
3.2.4.5.1.4. Atomizace hydridu	87
3.2.4.5.1.5. Interference při hydridové AAS	88
3.2.4.5.2. Metoda studených par	90
3.2.4.5.3. Termooxidační stanovení rtuti	90
3.2.4.6. Multielementární AAS	93
3.2.4.7. Aplikace atomové absorpční spektroskopie	95
3.3. Optická emisní spektroskopie	97
3.3.1. Plamenová fotometrie	98
3.3.2. Spektrografie	100
3.3.2.1. Kvalitativní analýza	102
3.3.2.2. Semikvantitativní analýza	103
3.3.2.3. Kvantitativní analýza	104
3.3.3. Moderní metody emisní spektrální analýzy	105
3.3.3.1. Disperze záření na difrakční mřížce	105
3.3.3.2. Běžné konstrukce optických emisních spektrometrů	107
3.3.3.3. Hodnocení kvality disperzního prvku.	112
3.4. Optická emisní spektrometrie s buzením v plazmatu	114

3.4.1. Optická emisní spektrometrie s indukčně vázaným plazmatem	116
3.4.1.1. Vznik ICP	116
3.4.1.2. Popis ICP plazmatu	117
3.4.1.3. Optimalizace parametrů analýzy	120
3.4.1.4. Interference v ICP OES	121
3.4.1.5. Zavádění vzorku do plazmatu	123
3.4.1.5.1. Roztoková analýza	123
3.4.1.5.2. Hydridová technika	126
3.4.1.5.3. Analýza suspenzí	126
3.4.1.5.4. Analýza pevné fáze	127
3.4.1.6. Instrumentace v ICP OES	128
3.4.1.7. Způsoby měření intenzity emise	129
3.4.1.8. Metody vyhodnocení intenzity - korekce vlivu spektrálních interferencí	130
3.4.1.9. Analytické vlastnosti metody ICP OES	131
3.5. Automatická emisní spektrální analýza kovů - hutní analýza	134
3.5.1. Instrumentace v automatické emisní spektrální analýze kovů	134
3.5.1.1. Základní typy používaných spektrometrů	134
3.5.1.2. Budící zdroje a typy používaných výbojů	135
3.5.2. Průběh budícího procesu a proces vlastní analýzy	138
3.5.3. Moderní metody sledování signálu	140
3.5.4. Kvantitativní analýza	142
3.5.4.1. Kalibrace přístrojů	142
3.5.4.2. Vlivy matrice - meziprvkové ovlivnění	143
3.6. Automatická emisní spektrální analýza - další používané techniky	145
3.6.1. Emisní spektrometrie s rotační grafitovou elektrodou	145
3.6.2. OES s buzením v doutnavém výboji - GDS (Glow Discharge Spectrometry)	146
3.7. Atomová fluorescenční spektrometrie (AFS)	148
4. Atomová spektrometrie subvalenčních elektronů (T. Černohorský)	151
4.1. Interakce hmoty s urychlenými částicemi a vysokoenergetickými fotony	151
4.1.1. Proces primární excitace	152
4.1.2. Rentgenovo záření	152
4.1.2.1. Charakteristické záření	153
4.1.2.2. Označování čar rentgenova spektra	153
4.1.3. Interakce rentgenova záření se hmotou - sekundární excitace	155
4.1.3.1. Vlastní absorpce	156
4.1.3.2. Rozptyl záření	157
4.1.3.3. Sekundární excitace	158

4.1.4. Porovnání primární a sekundární excitace	158
4.1.5. Fluorescenční výtěžek	158
4.2. Rentgenfluorescenční analýza (XRF- X-Ray Fluorescence Spectrometry)	160
4.2.1. Buzení	160
4.2.1.1. Buzení rentgenkou	160
4.2.1.2. Buzení radioizotopy	161
4.2.1.3. Buzení polarizovaným zářením	163
4.2.2. Detekce záření	163
4.2.2.1. Plynově proporcionální detektor	163
4.2.2.2. Scintilační detektory	164
4.2.2.3. Polovodičové detektory	165
4.2.2.4. Rozlišovací schopnost detektoru	165
4.2.3. Monochromatizace záření a uspořádání přístrojů	166
4.2.3.1. Vlnově disperzní přístroje (WDXRF - Wavelength-Dispersive XRF)	166
4.2.3.2. Energiově-disperzní spektrometry (EDXRF - Energy-Dispersive XRF)	169
4.2.4. Vlivy matrice vzorku u rentgenfluorescenční analýzy	171
4.2.5. Zpracování naměřených dat	171
4.2.6. Typy analyzovaných materiálů a úprava vzorku	173
4.2.7. Aplikace jednotlivých typů RFA	174
4.2.8. Rentgenfluorescenční analýza s totální reflexí	176
4.3. Metoda PIXE (Particle-Induced X-Ray Emission)	178
4.3.1. Základní principy metody PIXE	178
4.3.2. Experimentální uspořádání metody PIXE	179
4.3.3. Spektrum a jeho vyhodnocení	179
4.3.4. Aplikace metody PIXE	180
4.4. Metody analýzy povrchů	182
4.4.1. Elektronová mikroanalýza (Elektronová mikrosonda)	182
4.4.1.1. Základní princip a používaná přístrojová technika	182
4.4.1.2. Zobrazení povrchu vzorku	183
4.4.1.3. Využití zpětně odražených elektronů - fázová analýza	184
4.4.1.4. Využití buzeného rentgenova záření	185
4.4.1.5. Využití katodoluminiscence	186
4.4.2. Elektronová spektrometrie	186
4.4.2.1. Přehled metod	187
4.4.2.2. Fotoelektronová spektroskopie	188
4.4.2.2.1. UPS (Ultraviolet Photoelectron Spectroscopy)	188
4.4.2.3.1. Základní principy metody a popis Augerova spektra	192
4.4.2.3.2. Experimentální uspořádání	193

4.4.2.3.3. Použití Augerovy elektronové spektroskopie	194
5. Mösbauerova spektroskopie (P. Jandera)	195
5.1. Základní principy Mösbauerovy spektroskopie	195
5.2. Experimentální technika při měření Mösbauerových spekter	197
5.3. Vztah Mösbauerova spektra ke struktuře látek	198
5.4. Využití Mösbauerovy spektroskopie	199
6. Metody anorganické hmotnostní spektrometrie (T. Černohorský)	200
6.1. Hmotnostní spektrometrie s buzením v indukčně vázaném plazmatu (ICP - MS)	200
6.1.1. ICP jako zdroj iontů pro hmotnostní spektrometrii	201
6.1.2. Extrakce iontů z ICP	202
6.1.3. Hmotnostní analyzátoři	202
6.1.4. Hodnocení rozlišovací schopnosti hmotnostního analyzátoru	204
6.1.5. Interference matrice při metodě ICP-MS	205
6.1.5.1. Spektrální interference	205
6.1.5.2. Nespektrální interference	207
6.1.6. Aplikace metody ICP-MS	208
6.2. GD-MS	209
7. Volba techniky a vývoj analytické metody (T. Černohorský)	210
7.1. Volba analytické techniky - rozhodovací analýza	210
7.2. Vývoj analytické metody	212
8. Obsah	214